

naturæ permitteret. Potuit enim statim sentire, et fortasse sensit voluptatem majorem in aspectu cibi, majoremque illius concupiscentiam, præsertim quia jam, per internam superbiam, similitudinem Dei et scientiam boni et mali inordinate desideraverat, nam hæc ipsa animi affectio appetitum etiam inferiorem magis inclinabat. Non tamen advertebat Eva hunc motum esse effectum lapsæ naturæ, quia vel quibus donis antea esset prædita, vel unde illi motus provenirent, ignorabat, vel certe quia de hoc non cogitavit, neque reflexe (ut sic dicam) ad motus attendit, ut eorum radicem investigaret. Et ob eandem causam potuit facile non erubescere, nec videre nuditatem suam prius quam vir caderet, quia interjectum tempus breve fuit, et in eo solum de marito invitando et inducendo ad esum cibi cogitabat. Et optimum argumentum est, nam statim experiri potuit se esse deceptam a serpente, quia nullam scientiam boni vel mali per esum cibi adeptæ est, et tamen id non consideravit, sed solum ad virum se convertit, et de illo invitando sollicita fuit.

CAPUT VII.

UTRUM HOMO IN STATU NATURÆ LAPSE CAREAT LIBERTATE, QUAM IN SUA PURA NATURA HABERET?

1. *Quæstio explicatur quæ contra hæreticos procedit.* — Quæstiones in hoc et sequenti capite tractandæ, ad explicandas vires liberi arbitrii in homine lapsæ necessariæ sunt, quod in lib. 2 fuse tractaturi sumus, et ideo in præsentem illas præmittimus. Potest autem voluntas hominis lapsi comparari, et ad voluntatem hominis in statu innocentiae seu integræ naturæ, et ad statum puræ naturæ. Item potest fieri comparatio, vel in absoluta libertate, vel in viribus et perfectione ejus: et hanc quidem posteriorem quæstionem cum Catholicis tractabimus, hic solum priorem cum hæreticis disputamus; et ideo addidi in titulo quæstionis, an homo nunc careat libertate, quam in pura natura haberet: quia non inquiri de illa quam in statu naturæ integræ habuit, id est, de perfecto statu libertatis sine ullo corporis gravamine, vel impedimento concupiscentiæ. Sic enim certum est, ex dictis et ex fidei principiis, hominem lapsum carere illis prærogativis (ut sic dicam) et viribus libertatis quas in statu innocentiae haberet, ac subinde vires liberi arbitrii ad operandum bonum de-

bilitatas esse plurimum in humana natura per lapsum Adæ, et originale peccatum. Solus enim Pelagius, et ejus sectatores, qui peccatum originale negarunt, et Adamum in pura natura creatum esse asseruerunt, consequenter etiam dixerunt nullo modo fuisse debilitatas in posteris Adæ vires ad operandum bonum, ut capite 12 dicam, et constat ex Angustino, lib. de Nat. et grat., c. 19, ubi errorem illum impugnans ex illo Ps. 40: *Domine, miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi*, ait: *Quid sanatur, si nihil est vulneratum, nihil sauciatum, nihil debilitatum, atque vitiatum?* Et hic error Pelagii damnatus est in Concil. Arausic., c. 1; Trid., sess. 5, decreto de Peccat. orig.; Valent., cap. 6; sequiturque ex principio fidei, quod peccatum originale transfunditur ad posterum; per illud enim peccatum natura infirmior facta est, et consequenter imbecillior, ut recte dixit Chrys., homil. 30 ad Popul., juxta verbum Christi Matth. 9: *Non est opus valentibus medico, sed male habentibus*, quod explicans addit: *Non veni vocare justos, sed peccatores.* Solum ergo superest quæstio de substantia seu indifferentia libertatis, an manserit in homine lapsæ, saltem secundum intrinsecam rationem, secundum quam est naturalis homini, essetque in homine in pura natura.

2. *Primus sensus erroris.* — In hoc ergo puncto valde errant hujus temporis hæretici. Nam Lutherani dicunt, per peccatum Adæ, non solum diminutam fuisse, sed etiam omnino perditam naturalem hominis libertatem, præsertim ad operandum bonum. Quem errorem Calvinus et alii secuti sunt, ut late refert Bellarminus, l. 4 de Statu primi hominis, in princ., et latius in Præfat. ad lib. de Grat. et lib. arb. Duobus autem modis hæc sententia intelligi posset. Prior erit, si supponatur humana natura ex vi suæ essentiæ et facultatum naturalium non habere libertatem, recepisse autem illam per dona status innocentiae, et ideo amittendo illa dona per peccatum, etiam libertatem amisisse. Juxta quam intelligentiam non sequeretur hominem per peccatum factum esse deterioris conditionis, quoad libertatem, quam esset in natura pura, sed potius rediisse ad naturalem conditionem quam ex se haberet si per justitiam non fuisset in paradiso immutatus. Verumtamen non est hic sensus hæreticorum, ut ex his plane constat, quæ idem auctor refert, et supra attigimus: nam illi potius sentiunt hominem in sua creatione in pura natura fuisse conditum, unde cum

dicant fuisse tunc liberum, aperte concedunt libertatem esse proprietatem naturalem hominis non lapsi. Deinde illa positio in illo sensu repugnantiam involvit. Qui enim fieri potest ut animal natura sua non liberum, per dona superaddita fiat liberum? Profecto non minus id repugnat quam animal, natura sua irrationale, fieri ratione utens per dona superaddita, vel quam brutum elevari ad libere operandum. Et præterea contra suppositionem illam superest tota disputatio pro naturali et intrinseca hominis libertate, quæ hic tractanda non est, sed supponenda, tanquam omnibus nota.

3. *Mens secunda ejusdem erroris ab hæreticis intenta improbat.* — Alius igitur modus asserendi errorem illum, et fortasse ab hæreticis intentus, est hominem natura sua esse liberum, et ita fuisse conditum, et peccando amisisse arbitrii libertatem naturalem. Juxta quam propositionem, aperte sequitur, in natura lapsa, non solum esse debiliores vires quam in pura natura, sed etiam nullas esse ad opera humana seu moralia efficienda, nedum bona, quia sine libertate nullum est morale opus, neque homini imputari potest quidquid facit. Hic autem error damnatus est in Concil. Trid., sess. 6, c. 5., et est non solum contra Sacram Scripturam, Patres omnes, et experientiam, et contra omnia quibus libertas naturalis arbitrii ostendi solet, sed etiam contra evidentem rationem naturalem, quæ facile ostendi potest illam mutationem, vel transformationem, seu metamorphosim hominis per peccatum, esse impossibilem. Quia duobus modis potest intelligi hominem peccando amisisse liberum arbitrium, scilicet, ab intrinseco vel ab extrinseco.

4. *Primus modus amittendi libertatem impugnatur.* — Prior modus erit, si quis fingat ipsas potentias hominis fuisse ita per peccatum intrinsece mutatas, vel debilitatas, seu impeditas, ut nec bene nec libere operari valeant. Quod sensisse Lutherum refert Stapleton., l. 2 de Corrupt. nat., cap. 3. Verumtamen talis immutatio potentiarum intelligi non potest, cum illæ naturaliter dimanent ab anima. Nisi quis forte afferat hominem peccando factum esse amentem ex aliqua læsione phantasiæ. Nam in anima secundum se non potest intelligi talis mutatio, quia nec substantia animæ, nec voluntas, nec intellectus diminui possunt in entitatibus suis, quæ indivisibiles sunt, ut est per se clarum, et iterum statim ostendetur. Idemque est de potentiis

sensuum internorum et externorum, si secundum suas substantias considerentur. Si ergo supponamus homines post peccatum habere integros sensus, et organa illorum apta, et recte disposita ad suas operationes præstandas sine ulla læsione interna in organorum dispositione, et sine impedimento extrinseco, intelligi non potest quin talis homo lapsus ratione utatur, sicut illa uti posset in pura natura, quia habet eandem virtutem connaturalem: unde consequenter fit ut etiam utatur libertate, quia hæc intrinsece sequitur ex usu rationis, quatenus naturalis est homini: ergo non potuit homo intrinsece ita mutari ut hanc libertatem amitteret, nisi per dementia ex læsione organorum sensuum proveniente; hanc autem fingere in homine lapsæ satis magna dementia esset, indigens magis sensu et experientia, quam rationis discursu.

5. *Secundus errandi modus in tollenda libertate ejusque appendices.* — Ab extrinseco autem posset amitti hæc libertas, si Deus statuisset non relinquere hominem in manu consilii sui, nec præbere concursum aptum ad usum libertatis, sed motionem ita impellentem, ut necessitatem illi inferat ad singulos actus. Et hoc videntur sentire Calvinus et qui eum sequuntur. Nam hinc eo progrediuntur, ut Deum faciant omnium peccatorum auctorem, et alia proferant absurda: et ideo in hoc errore refutando immorari nunc non oportet, nam postea, disputando de efficacia gratiæ, id præstabimus, quantum pro præsentem materia necessarium est, et in opuse. de Auxiliis satis multa de hoc puncto diximus. Hic solum animadvertendum occurrit, etiam supposito illo errore, quod Deus ab extrinseco necessitatem inferret humanæ voluntati in singulis actibus illius, non recte dici humanam naturam lapsam pati hanc necessitatem ratione peccati, aut in hoc esse deterioris conditionis, quam in puris naturalibus esset, quia eandem necessitatem extrinsecam in illa subitura esset. Probatur, quia si vera esset talis necessitas, ex efficacia divinæ voluntatis, et ex dependentia voluntatis humanæ in omnibus actibus suis, a motione divinæ voluntatis proveniret; at hæc necessitas eadem esset in puris naturalibus, quia esset eadem dependentia: ergo.

6. *Libertas arbitrii per peccatum non deperditur.* — *Refutatur.* — Quocirca, sicut fingi non potest quod talis dependentia voluntatis humanæ a divina in operando sit pœnalis, sed naturalis et necessaria, etiam in statu integræ

naturæ, ita cogitari non potest quod, ex hac parte, amissa sit libertas arbitrii per peccatum. Unde, non solum respectu puræ naturæ, verum etiam nec respectu naturæ integræ, invenitur talis mutatio in natura lapsa. Fortasse tamen hæretici in hoc constituunt discrimen, quod, licet in omni statu voluntas humana ex necessitate operetur propter divinam motionem, nihilominus, si esset pura vel integra, semper determinaretur ex necessitate ad bonum. Per lapsum autem meruit necessitari semper ad peccandum, nisi propter Christum interdum necessitetur ad bonum. Sed neque mihi constat hanc fuisse mentem hæreticorum, neque aliquid confert ad eorum excusationem. Nam, præter errorem contra libertatem arbitrii, et contra Dei bonitatem, convinci potest contradictionis et falsitatis. Quia, juxta illum errorem, voluntas humana in omni statu operatur cum necessitate ex motione Dei: ergo voluntas etiam Adami sic mota est, ut peccaret: ergo non ratione peccati necessitatem illam passa est, sed ut peccaret, cum adhuc esset innocens, mota est a Deo ad peccandum ex necessitate: ergo falso fingitur et inconstanter, illam necessitatem ad malum esse pœnam peccati. Quod autem talis necessitas non sequatur ex dependentia voluntatis humanæ a divina, et quod talis motio repugnet divinæ sapientiæ et bonitati, etiam in pœnam peccati, in sequentibus ostendetur, nam de hoc puncto plura in capite 17 dicemus.

7. *Quid in has angustias hæreticos induerit non apparet.* — Neque video quid potuerit hos hæreticos in hunc errorem inducere, nisi spiritus contradicendi et inducendi homines in desperationem virtutis. Nam alioqui error ille repugnat omni rationi naturali ac morali philosophiæ; et non habet fundamentum, nec vestigium ejus in Scriptura, sed potius illi evidenter repugnat. Nam, de mutatione facta in natura humana per communem lapsum ejus solum legimus Ecclesiastes 7: *Deus fecit hominem rectum, ipse autem se immiscuit multis questionibus.* Et ad Roman. 5 et 8 legimus mortem introductam esse per peccatum, et idem de concupiscentia sumimus ex 6 et 7 ad Romanos. Ex his autem nulla apparenti ratione potest colligi amissio libertatis, ut per se patet, et Concilia ac Patres docuerunt. Nihil ergo video quod pro illo errore posset ita apparenter induci, ut speciali responsione indigeat.

8. *Objectio ex Patribus.* — Posset tamen

quis objicere aliquos Patres dicentes, per peccatum amisisse hominem similitudinem ad Deum, ratione cujus dicitur factus ad imaginem ejus; nam hæc imago maxime in libertate arbitrii consistit: ergo amisit homo libertatem arbitrii. Primam propositionem affirmat Augustinus 6 Genes. ad litter., cap. 27 et 28, et lib. 83 quæst., q. 67, et lib. contra Adimant., cap. 5; et Origen., hom. 1 in Genes. Posteriorem autem propositionem tradidit Damascenus, libr. 2, cap. 12; et Bernard., tract. de Libero Arbitrio. Unde Augustinus sæpe indicat per peccatum Adæ amisam fuisse libertatem, nam lib. de Nat. et grat., c. 63, tractans locum Hieronymi, l. 2 contra Jovin., dicens Deum nos condidisse liberi arbitrii compotes, ut neque ad virtutem, neque ad vitia necessitate trahamur, exponit Augustinus Hieronymum loqui de libero arbitrio quale fuit in homine a Deo condito, non quale relictum est per peccatum. Et in lib. proposit. epistol. ad Rom., cap. 17: *Liberum (inquit) arbitrium perfecte fuit in primo homine, in nobis autem ante gratiam non est liberum arbitrium, ut non peccemus, sed tantum ut peccare nolimus.* Et lib. 14 de Civit., c. 11: *Arbitrium voluntatis tunc est vere liberum, quando vitiis peccatisque non servit. Tale datum est a Deo, quod amissum, nisi a quo potuit dari, non potest reddi.* Et est sententia 52 apud Prosperum. Quin etiam ad 5 objectionem Vincent. dixit: *Liberum arbitrium libertatem, quam libertate perdidit, nisi Christo liberante, non recipit.* Multa etiam in hanc sententiam habet Fulgentius lib. de Incarn. et grat., cap. 19, dicens: *Ex quo primus homo voluntarie naturam suam vitavit, et oppressit infirmitas, nisi divinæ gratiæ medicamento præcentum in unoquoque homine sanetur, atque adjuvetur indesinenter liberum arbitrium, est quidem liberum, non tamen sanum, etc.* Statim autem exponit esse liberum a justitia, id est, carens illa, unde inquit: *Quanto magis a bonitate, rectitudine, sanitate, justitiæque liberum, tanto magis malitiæ, perversitatis, infirmitatis, atque iniquitatis mortifera servitute captivum, et cætera quæ in eandem sententiam late prosequitur.*

9. *Responsio.* — Sed, quod ad Origenem attinet, facile concedi posset in illa sententia errasse, hunc enim errorem in eo notavit Epiphanius in epistola ad Joannem Hierosolymitanum Episcopum; Augustinus autem ipse se explicuit libro primo Retract., cap. 26, non ita id esse accipiendum, quasi totum amiserit

homo, quod haberet imaginis Dei; quod magis explicans libro 2, cap. 24, ait: *Non sic accipiendum est, quasi in eo (utique in homine) nulla (supple, imago) remanserit, sed quod tam deformis, ut reformatione opus haberet.* Et ita sicut non amisit imaginem, ita nec liberum arbitrium, licet vires et robur ejus amiserit. Et ita etiam posset exponi Origenes loco citato, nam verba ejus sunt: *Ad hujus (id est, Verbi divini) imaginem factus est homo, et propterea Salvator noster, qui est imago Dei, misericordia motus pro homine, qui ad ejus similitudinem factus fuerat, videns eum, deposita sua imagine, maligni imaginem induisse, ipse, imagine hominis assumpta, venit ad eum, etc.* Dici enim potest homo deposuisse imaginem Dei, non quia illam destruxerit, sed quia illam deformavit.

10. Addi etiam potest a multis distingui imaginem a similitudine; nam ad imaginem dicitur homo factus ratione intellectuali naturæ, et convenientiæ cum Deo in gradu intellectuali, et consequenter in ratione et libertate, ut communiter Patres exponunt. Similitudo autem refertur ad gratiam, per quam imago ipsa efficitur Deo similior, ut sensit Magister in 2, distinctione decima - sexta, et sumitur ex Dionysio, 2, c. 2 de Ecclesiastica Hierarchia, in principio, dicente: *Hoc omnes conamur, ut per gratiam similes Deo efficiamur.* Et auctor libri de Ecclesiastic. dogmat., cap. ultimo, hoc significavit, cum dixit similitudinem in moribus inveniri. Sic ergo dici potest amisisse similitudinem Dei, quia gratiam amisit, et consequenter imaginem deformasse, privando illam divina forma, et aliis donis quæ illam comitabantur. Ex quo habemus hominem non amisisse libertatem quam in pura natura haberet, sed amisisse supernaturales vires ejus, quibus etiam in pura natura careret. Et hoc est quod, uno verbo, dixit Prosper libro primo de Vocat. gent., cap. 7: *Cum homo spoliaretur, non voluntate, sed voluntatis sanitate privatus est:* idem fere lib. contra Collat., c. 19.

11. *Solutio omnium Patrum.* — Augustini autem sententia de libero arbitrio hominis, post lapsum, tam est clara, et sæpe ab ipso repetita, et sollicitè observata, ut impudentissimum sit, propter unum aut aliud verbum ejus, illam velle obruere ac pervertere. Id constat ex toto libro de Gratia et libero arbitrio, Epistola quadragesima - sexta, et quadragesima - septima, ut alia loca omittam. Cum ergo dicitur liberum arbitrium hominis lapsi, ante

gratiam non esse liberum, æquivocatio est in voce liberum. Aliquando enim opponitur servituti, et hoc modo dicitur liberum arbitrium hominis lapsi non esse liberum sine gratia, quia est servus peccati, ut loquitur Augustinus in ultimo loco. Et de eadem potest intelligi Prosper, et apertius Fulgentius. Hinc etiam liberum interdum opponitur necessitati peccandi, non in singulis actibus, sed absolute, et disjunctim, seu confuse; et hoc modo dicitur homo lapsus, gratia destitutus, non esse liber ut nunquam peccet, et de hac necessitate loquitur Augustinus in prioribus locis: illa vero necessitas non excludit propriam libertatem indifferentiæ, quæ opponitur determinationi ad unum in singulis actibus definite sumptis, ut dicemus late in libro secundo. Hæc autem libertas indifferentiæ est, quæ constituit liberum arbitrium, vere liberum pro singulis actibus, et de hac nunquam Augustinus vel alii Patres dixerunt esse per peccatum amissam. Unde Bernardus, libro de Gratia et libero Arbitrio, distinguens propriam libertatem a necessitate, et libertatem a servitute peccati, dicit Christum venisse, ut nobis conferret hanc posteriorem libertatem, quam amiseramus peccando, non priorem, quæ per peccatum non amittitur, nec amitti potest: *Manet enim (inquit) libertas voluntatis, ubi est captivitas mentis, tam plena quidem in malis quam et in bonis, sed in bonis ordinatior;* et infra: *Sive Dei simus, sive diaboli, non tamen similiter desinimus esse nostri. Manet enim libertas arbitrii, per quam manet, et causa meriti.* In sermone autem octogesimo - primo in Cantic., latius declarat, cum libertate naturali, quæ post peccatum mansit, contractam esse quamdam necessitatem peccandi, nisi gratia subveniat, quia corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, etc. Et de hac necessitate loquitur, ut dixi, Augustinus. Sæpe etiam dicitur homo amisisse libertatem ad amandum super omnia Deum, et alia supernaturalis justitiæ opera facienda, quia nimirum amisit ipsam justitiam, quæ est principium talium operum, et factus est indignus omnibus donis ejus, sine quibus illam operari non potest: et ideo in eo statu non est liber ad tales actus, quia est impotens. Hæc autem libertas recuperatur per gratiam Christi quæ dat potestatem bene operandi, ut in discursu materiæ videbimus. Et hæc nunc sufficiant contra hæreticos.